

NOTAT
om

det kommunale redningsberedskabs erstatningsansvar over for private, som stiller materiel til rådighed for den kommunale indsats

A. Indledning

I skrivelse af 18. januar 1996 - j.nr. brv95/dabr - har Det fælles kommunale Beredskab, Silkeborg, på baggrund af en aktuel sag anmodet om Beredskabsstyrelsens vurdering af erstatningsansvaret, når private stiller materiel til rådighed for den kommunale indsats med tingsskade til følge.

B. Retsgrundlaget for kommunens erstatningsansvar

Beredskabsloven, lov nr. 1054 af 23. december 1992, indeholder i § 20 følgende kompetence- og erstatningsregel:

§ 20. Redningsberedskabet kan kræve private redskaber og transportmidler af enhver art samt fornødent betjeningsmandskab stillet til rådighed for indsatsen.

Stk. 2. Den, der i henhold til stk. 1 har stillet redskaber eller transportmidler til rådighed, har ret til erstatning af kommunen for afsavn af materiel og for den skade, materiellet har lidt.

Grundlaget for kommunens erstatningspligt efter stk. 2 er redningsberedskabets krav i henhold til stk. 1 om, at der stilles private redskaber eller transportmidler til rådighed for den kommunale indsats. Kommunen er i givet fald erstatningsansvarlig dels for afsavn af materiel, dels for den skade, materiellet har lidt.

Kommunen har ikke efter bestemmelsen pligt til at erstatte afsavn eller skade på materiel, som uopfordret er stillet til rådighed for kommunen.

Ud over pligten efter § 20 til at stille materiel til rådighed efter ordre indeholder beredskabsloven i § 39 og § 40 følgende bestemmelser om den almindelige borgerlige handlepligt ved ildebrand eller overhængende fare herfor:

§ 39. Den, der opdager en brand eller omstændigheder, som viser, at der er overhængende fare for brand, skal straks underrette dem, der er udsat for fare, og alarmere redningsberedskabet. Den pågældende skal endvidere søge at dæmpe ilden eller afværge faren.

§ 40. Enhver skal ved brand yde den hjælp, den pågældende formår.

Stk. 2. Den, der er til stede ved en brand, skal på anmodning af redningsberedskabet deltage i rednings- og slukningsarbejdet.

Stk. 3. Den, der i henhold til stk. 1 og 2 har deltaget i rednings- og slukningsarbejdet, har ret til erstatning af kommunen for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste.

Handlepligten i § 40, stk. 1 og 2, modsvares af erstatningsbestemmelsen i § 40, stk. 3, som dog begrænser kommunens erstatningsansvar til dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste. Tabtgået eller beskadiget privat indsatsmateriel omfattes ikke af erstatningsreglen i § 40, stk. 3, da erstatningsreglen i § 20, stk. 2 udtømmende gør op med dette ansvar.

Kommunens erstatningsansvar i relation til brand eller overhængende fare herfor omfatter således i beredskabsloven to områder: 1) § 20 for så vidt angår indsættelse af privat materiel og for nødvendent betjeningsmandskab og 2) § 40 for så vidt angår deltagelse af andet privat mandskab.

I modsætning til § 20, stk. 1, er det i § 39 og § 40, stk. 1, fastsat, at en privat i henhold til de pågældende bestemmelser har pligt til at handle uden forudgående ordre, tilskyndelse eller aftale (almindelig borgerlig handlepligt). Således er kommunen efter § 40, stk. 3, erstatningspligtig for privat mandskab (tabt arbejdsfortjeneste), hvad enten indsatsen er ydet efter

ordre eller uopfordret, medens kommunal erstatningspligt i relation til skade på privat materiel efter § 20, stk. 2, forudsætter en ordre fra indsatslederen om rådighedsstillelse.

Kommunen kan dog ifalde et erstatningsansvar efter de almindelige regler om erstatning uden for kontrakt, hvis indsatslederen har handlet uagtsomt over for den private, som uopfordret har stillet materiel til rådighed for den kommunale indsats, jf. nærmere afsnit E nedenfor. Hvorvidt kommunen efter disse regler ifalder et erstatningsansvar er i sidste instans et domstolsanliggende.

C. Betvdingen af, at skadelidte har tegnet forsikring

Når erstatningsansvaret påhviler kommunen i henhold til beredskabslovens § 20, stk. 2, opstår spørgsmålet, hvilken betydning det har, at materiellet er forsikret.

Lovbekendtgørelse nr. 726 af 24. oktober 1986 om forsikringsaftaler (forsikringsaftaleloven), som ændret ved lov nr. 826 af 18. december 1991 og lov nr. 262 af 6. maj 1993, fastlægger retstilstanden på dette område.

Er den privates tingsskade dækket af en forsikring, skal forsikringsselskabet dække skaden direkte over for skadelidte. Dette gælder ubetinget, hvis skaden er opstået handeligt eller ved simpel uagtsomhed fra ejerens side, jf. forsikringsaftalelovens § 18 modsætningsvis. Den nævnte bestemmelse har følgende ordlyd:

§ 18. Fremkalder den sikrede forsætligt forsikringsbegivenheden, har han ikke noget krav mod selskabet.

Stk. 2. Har han fremkaldt forsikringsbegivenheden ved en uagtsomhed, der under de foreliggende omstændigheder må betegnes som grov, skal det under hensyn til skyldgraden og omstændighederne i øvrigt afgøres, om erstatning skal ydes og i bekræftende fald med hvilket beløb. Ved livsforsikring og ansvarsforsikring hæfter selskabet dog fuldt ud.

Men selv hvis skaden er forvoldt forsætligt eller groft uagtsomt, kan redningshandlingen i sig selv efter omstændighederne anses

som forsvarlig med den virkning, at forsikringsselskabet er forpligtet til at erstatte skaden, jf. forsikringsaftalelovens § 19, stk. 2, jf. stk. 1. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 19. Bestemmelserne i § 18 om bortfald eller begrænsning af selskabets ansvar finder ikke anvendelse, når den sikrede var under 14 år eller på grund af sinds sygdom, åndssvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftsmæssigt.

Stk. 2. Det samme gælder, når den handling, hvorved forsikringsbegivenheden forårsages, foretages til afværgelse af skade på person eller ejendom under sådanne omstændigheder, at handlingen må anses som forsvarlig.

Da der ikke er behov for at placere et erstatningsansvar, når skadelidte er forsikringsdækket, opstår der under disse omstændigheder ikke et spørgsmål om kommunens erstatningsansvar. Dette følger af § 19 i lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986 om erstatningsansvar (erstatningsansvarsloven), som ændret ved lov nr. 196 af 29. marts 1989 og lov nr. 389 af 7. juni 1989. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 19. I det omfang en skade er dækket af en tingsforsikring eller en driftstabsforsikring, er der ikke erstatningsansvar.

Skadelidtes erstatningskrav over for kommunen i henhold til beredskabslovens § 20, stk. 2, er således subsidiært i forhold til forsikringsselskabets erstatningspligt.

Kommunens erstatningsansvar vil i praksis først og fremmest være relevant i de tilfælde, hvor det ødelagte materiel ikke er tingsforsikret. Dog har kommunen altid pligt til at dække eventuelt afsavn af materiellet, jf. beredskabslovens § 20, stk. 2, idet en tingsforsikring kun dækker det direkte økonomiske tab, jf. forsikringsaftalelovens § 36, der har følgende ordlyd:

§ 36. Er tingsforsikring tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse, skal

forsikringen anses at dække den interesse, der knytter sig til, at selve tingenes værdi ikke forringes ved forsikringsbe-
givenheden, men omfatter ikke anden til tingenes bevarelse knyttet interesse. Sel-
skabet svarer således ikke for driftstab eller for skade, som skyldes, at tingen ikke kan anvendes til den tid og på den måde, som er forudsat.

D. Privat indsats er aftalt på almindelige forretningsmæssige vilkår

Når private medvirker ved en indsats på baggrund af en kontrakt med kommunen herom, er erstatningsreglen i beredskabslovens § 20, stk. 2, ikke anvendelig. Dette skyldes, at kommunen i et almindeligt kontraktforhold yder den private et aftalt vederlag for indsatsen.

Tingsskade under udøvelsen af erhvervet kan således siges at være en risiko, som er indkalkuleret i det kontraktsmæssige vederlag, og kommunen kan derfor ikke gøres ansvarlig for den pågældende skade.

Medmindre der foreligger et ansvarspådragende forhold fra kommune-
nens side, og kontrakten fastslår andet, vil tingsskaden derfor skulle bæres af den private eller dennes forsikringsselskab.

E. Indsatslederens ansvar i forbindelse med uanmodet privat indsatshjælp

Indsatslederen kan i erstatningsretlig sammenhæng "identificeres" med kommunen, idet indsatslederen opererer på vegne af det kommunale redningsberedskab. En eventuel ansvarspådragende adfærd fra indsatslederens side vil således normalt skulle bæres af kommunen som arbejdsgiver (principalansvar), jf. Danske Lov fra år 1683:

3-19-2. End giver Husbond sin Tiener,
eller Anden, Fuldmagt paa sine Vegne
at forrette noget, da bør Husbonden
selv at svare til hvad derudi forseis
af den, som hand Fuldmagt givet haver,
og af hannem igien søge Opretning.

Fastlæggelsen af arbejdsgiverens og arbejdstagerens erstatningsansvar over for skadelidte samt fordelingen af erstatningsansvarets økonomiske byrde sker i henhold til erstatningsansvarslovens § 19, stk. 3, og § 23, stk. 1 og 2, der har følgende ordlyd:

§ 19.

Stk. 3. Har en arbejdstager forvoldt en skade, der er dækket af en tingsforsikring, en driftstabsforsikring eller arbejdsgiverens ansvarsforsikring, ifalder arbejdstageren ikke erstatningsansvar, medmindre skaden er forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed.

§ 23. Erstatning, som en arbejdsgiver har måttet udrede som følge af en arbejdstagers uforsvarlige adfærd, kan kun kræves betalt af denne i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, arbejdstagerens stilling og omstændighederne i øvrigt.

Stk. 2. Arbejdstagerens erstatningsansvar over for skadelidte kan nedsættes eller bortfalde, hvis det findes rimeligt under hensyn til de i stk. 1 nævnte omstændigheder og til skadelidtes interesse. Erstatning, som arbejdstageren har måttet udrede, kan denne kræve betalt af arbejdsgiveren i det omfang, ansvaret endeligt skal påhvile arbejdsgiveren efter stk. 1.

Indsatslederen har det overordnede ansvar for indsatsen på stedet og har pligt til at råde med den forsvarlighed, som forholdene på stedet kræver.

Det må derfor lægges til grund, at indsatslederen også har pligt til at råde forsvarligt i relation til uanmodet privat indsats-hjælp. Dette indebærer bl.a. en pligt til - i det omfang forholdene på stedet ikke forhindrer det - enten at instruere det private mandskab om deltagelse i indsatsen eller bortvise det uden unødigt ophold. Det kan derfor efter omstændighederne anses som

et uagtsomt og dermed ansvarspådragende forhold fra indsatslederens side, hvis privat mandskab indsætter materiel, uden at indsatslederen meddeler de fornødne instruktioner.

Efter en konkret vurdering i det enkelte tilfælde kan indsatslederen og dermed kommunen således blive gjort erstatningsansvarlig for skade på materiel, som private uanmodet har indsat. Den endelige afgørelse heraf er dog et domstolsanliggende.

Har den private tegnet forsikring på materiellet, har forsikringsselskabet imidlertid pligt til at dække skaden umiddelbart over for skadelidte, jf. ovenfor afsnit C.

F. Betydningen af, om branden er hændelig eller forsætlig/uagtsom

Det kan normalt ikke tillægges betydning for spørgsmålet om erstatning for skade på privat indsatsmateriel, hvorvidt branden er hændelig eller forsætlig/uagtsom fra tredjemands side, dvs. den person, som indsatsen sker til fordel for.

Tredjemands subjektive forhold spiller således ingen rolle, da skade på privat indsatsmateriel under normale omstændigheder ikke kan anses som en typisk følge af en brand. Der er med andre ord ikke et retligt grundlag for at pålægge erstatningsansvar for upåregnelige følger af den handling, som forvoldte branden. Tredjemands brand- eller ansvarsforsikring dækker således ej heller skaden.